

trebalo istaknuti dobru opremljenost ovog zbornika u kojemu možemo u posebnim tablicama naći popis zemalja pod osmanskom vlašću s godinama između kojih su Osmanlije vladale pojedinim područjem kao i odlične opsežnije bibliografske upute za daljnje čitanje na svjetskim jezicima o pojedinim temama iz knjige.

Dino Mujadžević

Hrvoje Salopek: Stari rodovi Ogulinsko-modruške udoline.

Podrijetlo, povijest, rasprostranjenost, seobe i prezimena stanovništva Ogulina, Oštarija, Josipdola, Zagorja Ogulinskog, Modruša i okolnih naselja
Zagreb, 1999., 336 str.

Nema čovjeka koji se makar jednom u životu ne zamisli nad svojom sudbinom, vlastitim identitetom i životnim obzorjem kojemu na svom putu "od kolijevke pa do groba" i sâm na različite načine pripada. Na pragu trećeg tisućljeća, u vrijeme globalne unifikacije, svijest o identitetu svake osobe i svake kulturne sredine potrebna je nego ikada prije. Pritom uvijek valja imati na umu da su izvorišta prepoznatljivog identiteta svakog pojedinca i svake zajednice nerazlučiva od njihovih vlastitih korijena i njihove prošlosti.

Upustivši se u traganje za razlozima i osnovama svoje vlastitosti, Hrvoje Salopek, voditelj Odjela za hrvatske manjine pri Hrvatskoj matici iseljenika, pronašao je vlastite korijene u ogulinsko-modruškom kraju. Potaknut tom spoznajom i zaokupljen prošlošću svojih zavičajnika, priredio je na temelju višegodišnjih istraživanja knjigu *Stari rodovi Ogulinsko-modruške udoline* s podnaslovom *Podrijetlo, povijest, rasprostranjenost, seobe i prezimena stanovništva Ogulina, Oštarija, Josipdola, Zagorja Ogulinskog, Modruša i okolnih naselja*. Knjigu su zajednički izdali Matica hrvatska u Ogulinu, Centar za kulturu u Ogulinu i Hrvatska matica iseljenika u Zagrebu, a objavljena je u Zagrebu 1999. godine. Riječ je o znanstveno-popularnom djelu s prepoznatljivim antropološkim i demografskim dimenzijama, koje se pojavljuje kao vrijedan i dobrodošao prilog boljem poznavanju povijesti i kulture jedne još uvijek nedovoljno istražene i pomalo zapostavljene hrvatske mikroregionalne sredine.

Knjiga koja je pred nama podijeljena je na dva dijela. Prvi je dio posvećen zemljopisnom položaju i prirodnim osobinama Ogulinsko-modruške udoline, njezinoj povijesti s posebnim osvrtom na kretanje stanovništva te govoru, prezimenima i obiteljskim nadimcima u tom kraju. U drugom dijelu autor je identificirao i obradio ukupno 148 rodova Ogulinsko-modruške udoline po abecednom redosljedu. Pisani je tekst upotpunjen brojnim ilustracijama, fotografijama, crtežima, reprodukcijama izvorne građe, tablicama i zemljovidima koji uveliko olakšavaju snalaženje u prostoru i vremenu.

Nakon izvadaka iz recenzija (7-8) dr. Milana Kruheka, dr. Mile Bogovića i dr. Valentina Putanca i predgovora (9-11) iz pera samog autora, u kraćem osvrtu na zemljopisni položaj i prirodne osobine Ogulinsko-modruške udoline (15-20) razmatra se u prvom redu smještaj te specifične mikroregije u sastavu Gorske Hrvatske. Ona se nalazi u pomalo nedefiniranom prostoru između Gorskog kotara, Like, Korduna i Gornjeg Pokuplja, koji se u našoj geografskoj literaturi često naziva i Ogulinsko-plašćanskom zaravni. Autor ga naziva i Ogulinskim potkapelskim krajem, premda bi ga se moglo nazvati i Zakapeljem jer se i susjedni brinjski kraj u

sjeverozapadnoj Lici također ponekad naziva potkapelskim krajem. Prvi hrvatski admiral Janko Vuković, rođen 1871. godine u Jezeranama u brinjskom kraju, nosio je plemićki pridjevak Potkapelski, dok bi se npr. iz naziva sela Zagorje Ogulinsko prije mogao izvesti zaključak o zakapelskom prostoru nego o potkapelju. No, to ionako ovisi o perspektivi iz koje se cijeli kraj promatra. Autor je spomenuo i aktualnu upravnu i crkvenu teritorijalnu pripadnost Ogulinsko-modruške udoline (Karlovačka županija, Riječko-senjska nadbiskupija), a na primjeren je način iznio i neke osnovne podatke o njezinoj prirodnoj osnovi (reljef, klima, tlo, vode, biljni i životinjski svijet i sl.).

Slijedi povijesni pregled Ogulinsko-modruške udoline s posebnim osvrtom na kretanje stanovništva (21-152) i to u širokom razvojnem luku od ilirskih i rimskih vremena do početka prvog svjetskog rata 1914. godine, što je ujedno i vremenski okvir kojim je obuhvaćen sadržaj cijele knjige.

Najstariji imenom poznati žitelji u Ogulinsko-modruškoj udolini bili su Japodi, koje su s vremenom pokorili Rimljani. Pod rimskom vlašću starosjedilački se živalj postupno romanizirao i u takvim okolnostima dočeka se seobu naroda i dolazak Hrvata. Postoje nalazi materijalne kulture, koji svjedoče o tim vremenima. Premda autor nije povjesničar i ne poznaje u dovoljnoj mjeri probleme pojedinih epoha, njegova su povijesna razmatranja na stranicama ove knjige u faktografskom i interpretacijskom smislu uglavnom pouzdana ali ona sadrže i neke poglede koji često ni u povijesnoj znanosti nisu do kraja rasvijetljeni. To se posebno odnosi na hrvatsko rano srednjovjekovlje koje naročito obiluje povijesnim prijemcima, kao što je npr. pitanje podrijetla Hrvata. Uglavnom nije sporno da stari Hrvati kao pripadnici velike indoeuropske zajednice naroda potječu iz dubine euroazijskih prostora (autor se zalaže za tzv. iransku teoriju), ali je njihova povijest prije doseljenja u današnju domovinu – za koju je realno pretpostavljati da je bila mnogo slojevitija nego što se to iz ove ili one teorijske perspektive ponekad više ili manje pojednostavljeno misli – zbog nedostatka relevantnih vrela i uporišta gotovo nedokučiva, pa je stoga uvijek potrebno voditi računa o nužnoj zadržci prilikom pristupa toj problematici ili raznim uvjerenjima koja o tome postoje. Teško je sa sigurnošću reflektirati na predaju o petero braće i dvije sestre, poglavito stoga jer slične tradicije poznaju i drugi narodi, npr. Mađari, koje je u seobi također navodno predvodilo sedmero braće.

U prvim hrvatskim stoljećima u novoj domovini Ogulinsko-modruška udolina je predstavljala rubno područje koje autor pribraja ranosrednjovjekovnoj župi Gackoj, koju su nastavali Gačani a bila je zajedno s Likom i Krbavom u tadašnjoj hrvatskoj državnoj organizaciji posebno područje pod upravom bana. Budući da autor ranosrednjovjekovni Gvozd, podrazumijevajući pod tim imenom “prostrano šumovito područje od Petrove Gore do Kapele i Ličke Plješevice” (26), smatra razmeđem tadašnjih dviju hrvatskih kneževina, pitanje stvarne pripadnosti zakapelskog pojasa ličko-krbavsko-gatačkom banovinskom području u duljem vremenskom trajanju moglo bi biti prilično diskutabilno. Autor pravilno tumači neke teme iz hrvatske povijesti, npr. pokrštavanje Hrvata, ali je zanimljivo da govori o crkvenom raskolu iz 863. godine, tzv. Focijevoj shizmi, a da ne spominje onaj iz 1054. godine, koji je za cijeli kršćanski svijet pa tako i za Hrvate bio kud i kamo sudbonosniji. Kada je u pitanju hrvatska starija povijest, mogle bi se o nekim općim mjestima u ovoj knjizi (npr. o povijesnoj autentičnosti Tomislavove krunidbe) izvoditi različite opservacije. Smatramo da to ipak ne bi bilo u redu, jer takve više usputne reference nisu središnja os ove knjige.

U vrijeme hrvatskih kraljeva narodne krvi oblikovala se u Ogulinsko-modruškoj udolini, prema autorovom mišljenju, jezgra buduće župe Modruše, koja se inače u povijesnim izvorima prvi put spominje 1163. godine. Kasnije se ona intezivno razvijala u feudalnoj državi Krčkih knezova (Frankopana), u vrijeme kada su Modrušani, kako autor naziva njezine stanovnike, živjeli u državnoj zajednici Hrvata i Mađara a cijeli kraj pripadao Krbavskoj biskupiji. Tijekom razvijenoga srednjeg vijeka izgrađuje se i sâm Modruš, koji će u 15. stoljeću doživjeti vrhunac

svoga razvoja kao vodeće gospodarsko (trgovačko) i kulturno (glagoljaško) središte u cijelom kraju a od 1460. godine i sjedište biskupa koji je tada pred sve izrazitijom osmanlijskom navalom prešao iz Krbave u Modruš. Posebnu pozornost autor s pravom posvećuje Modruškom urbaru iz 1486. godine kao povijesnom izvoru od iznimne važnosti za poznavanje gospodarske i socijalne povijesti cijelog kraja neposredno prije osmanske invazije. U tom se dokumentu spominju razni obiteljski nadimci, rudimentarna prezimena i brojni rodovi, od kojih su neki opstali do danas.

Već 1493. godine Osmanlije su poharali cijeli Modruš i potukli Hrvate na Krbavskom polju, pa je i modruški biskup Kristofor tada pobjegao u Novi a zatim prešao u Senj. Dvostoljetno razdoblje hrvatsko-osmanskih sukoba od kraja 15. do početka 18. stoljeća autor je podijelio na "stoljeće stradanja" (od Krbavske bitke 1493. do bitke kod Siska 1593. godine) i razdoblje "ravnoteže snaga" (između Sisačkog boja 1593. i Karlovačkog mira 1699. godine). Poopćene predodžbe o dva vijeka hrvatsko-osmanskih sukoba uglavnom nisu povijesno neutemeljene već i stoga što se one podudaraju i s viđenjem nekih suvremenika, npr. Vitezovića koji izrijekom govori o "dva stoljeća hrvatskog plača" (*Plorantis Croatiae secula duo*). Inzistirajući na uporabi naziva "Turci" autor previđa činjenicu da je bolje rabiti izraz "Osmanlije" kako to preporuča suvremena osmanistička literatura.

Sukobi Hrvata i Osmanlija prouzročili su velike socioekonomske i naročito demografske promjene. Uslijedile su velike seobe. Mnogi žitelji Ogulinsko-modruške udoline napustili su vjekovna ognjišta i prešli u sjevernu Hrvatsku, današnju južnu i istočnu Sloveniju, istočnu Austriju, zapadnu Mađarsku, Slovačku i Češku na sjeveru te u Kvarner, Istru, današnju jugozapadnu Sloveniju i Italiju na zapadu. To su bili njihovi najvažniji selidbeni pravci u 16. stoljeću. Autor upozorava na mnoga prezimena, tipična za Ogulinsko-modrušku udolinu, koja i danas nose neki potomci hrvatskih naseljenika u okolnim zemljama, napose mnogi gradišćanski Hrvati. Oni koji su ostali u zavičaju uklopljeni su kao seljaci i vojnici u novojekovni habsburški vojnokrajiški obrambeni sustav u hrvatskim i drugim zemljama prema Osmanskom Carstvu s posebnim vojno-agrarnim poretom. Umjesto postradalog Modruša, koji od tada nezaustavljivo propada, uzdiže se u 16. stoljeću Ogulin kao važno krajiško središte. U skladu s takvim razvojem, u javnu uporabu sve više prodire ogulinsko ime. Njime se doduše potiskuje modruško ime, ali će ono ipak preživjeti u imenu Senjske i modruške ili krbavske biskupije.

Uranjajući sve više u povijest lokalne zbilje, autor je posegnuo i za arhivskom građom – popisima ogulinskih građana (npr. iz 1630. i 1633. godine) i vojnika, vladarskim poveljama, spisima krajiške uprave i drugim ispravama – u kojoj je pronašao dragocjene obavijesti o starim rodovima i prezimenima Ogulinsko-modruške udoline. Pored starosjedilačkoga hrvatskog stanovništva, u tim se dokumentima pojavljuju i doseljenici iz susjednih hrvatskih krajeva ali i pravoslavni Vlasi, koje vojne vlasti naseljavaju u Ogulinsko-modruškoj udolini ponajviše u tijeku 17. stoljeća. Posebno je važan popis vojnika Ogulinske krajiške kapetanije iz 1699. godine. Ako se taj popis usporedi s Modruškim urbarom, mogu se uočiti brojne promjene ali i mnogi kontinuiteti kada su u pitanju ogulinsko-modruški rodovi i njihova prezimena. Povojačenjem u 18. stoljeću ustrojena je Ogulinska krajiška pukovnija, a krajiški svijet preobražen u sustav u kojem je pojedinac imao malo prava i mnogo obveza. Iz tog vremena potječu i nezaobilazne zemljišne knjige Ogulinske krajiške pukovnije, koje su pohranjene u Hrvatskom državnom arhivu u Zagrebu i najstarije matične knjige ogulinske župe Sv. Križa, koje su nedavno pronađene u ogulinskom župnom dvoru. One također sadrže vrijedne podatke o obiteljima i rodovima, o kućnim zadrugama i prezimenima u naseljima Ogulinsko-modruške udoline. Stoga im autor prilazi s naročitom pažnjom te u njima minucioznom analizom identificira ne samo brojna prezimena nego i njihovu učestalost. Prezimena su u knjizi abecedno poredana u tablici, a uz njih je upisan i broj zadruga dotičnog prezimena, zapravo njegov frekvencijski broj.

Povijest krajiške zbilje u mnogočemu je povijest različitih nevolja. Svakodnevni život u pojedinim lokalnim ambijentima bio je sve prije nego idilična pastorala. Zbog toga ali i zbog

mnoštva drugih razloga, brojni krajiški žitelji Ogulinsko-modruške udoline bili su i nakon povlačenja Osmanlija iz Hrvatske u 18. stoljeću prinuđeni na nove migracije iz svog zavičaja, druge po redu nakon velikih iseljavanja u 16. stoljeću. Odlaze u Liku, na Kordun i Baniju (Banovinu) te u Slavoniju, Srijem i pečuški kraj. O njihovoj pojavi i kasnijoj nazočnosti u novim krajevima svjedoče mnogi tragovi, a na Kordunu i brojni toponimi (rodovska naselja). Autor redom navodi rodove koji su se tada iselili u spomenute krajeve kao i mjesta u kojima su se oni tamo naselili.

Poslije kratkotrajne Napoleonove okupacije (1809-1813) uslijedilo je razdoblje stabilizacije, a nakon revolucionarnih zbivanja 1848/49. godine, u kojima interveniraju i ogulinske krajiške postrojbe, pojavljuju se u krajiškom svijetu nove tendencije i novi obzori. Napokon, 1870-ih godina Vojna krajina će biti razvojačena i raspuštena, a 1881. godine, premda autor to izrijekom ne spominje, konačno i sjedinjena s civilnom Hrvatskom i Slavonijom. Analizirajući to razdoblje, autor posvećuje potrebnu pozornost burnim zbivanjima sredinom 19. stoljeća ali i drugim sastavnicama lokalne povijesti, a u tablicama prati kretanje broja stanovnika: ispravka radi, treba dodati da su Frasovi statistički podaci objavljeni 1835. godine, ali se oni zapravo odnose na popis iz 1830. godine.

Premda je Ogulin nestankom Vojne krajine postao upravno središte Modruško-riječke županije, do većih promjena u lokalnom gospodarskom i socijalnom razvoju u dogledno vrijeme nije došlo, jer se u te krajeve nije ulagalo a domaće su energije bile više nego skromne. Stoga se stanovnici Ogulinsko-modruške udoline u 19. i napose početkom 20. stoljeća opet iseljavaju, ovaj put ne samo u Slavoniju i Srijem nego masovno i u Sjedinjene Američke Države. Iseljavanju u SAD autor je posvetio naročitu pozornost, podrobno analizirajući brojčane pokazatelje i strukturu iseljenika, glavne uzroke iseljavanja, iseljavanje, zapošljavanje i novi život u tuđini i zajednice Ogulinaca u SAD-u. Pritom je posegnuo i za napisima u onodobnom tisku o problematici iseljavanja. Najveći broj ogulinsko-modruških iseljenika u SAD zabilžen je 1903. i 1905. godine. Osnovni uzrok iseljavanja bilo je siromaštvo. Stoga iseljavaju najčešće težaci. Iako novi početak u stranom svijetu nije bio nimalo lak, naši su se iseljenici postupno snalazili i međusobno se povezivali. Odlazak “na zaradu” pretvarao se polako u trajni ostanak u američkoj sredini. Autor sustavno prati ogulinske kolonije u McKeesportu i Duquesneu, skupine Ogulinaca u rudarskim naseljima južno od Pittsburga i ostale skupine u Pennsylvaniji, skupine Ogulinaca u državama Zapadna Virginia i Ohio te ogulinsku zajednicu u Kansas Cityju. Kako su iseljenici bili ljudi u vitalnoj životnoj dobi, iseljavanje je nesumnjivo imalo mnogobrojne posljedice za njihovu staru okolinu, što može biti predmetom posebnih istraživačkih traganja.

Nakon povijesnog pregleda i posebnog osvrtu na kretanje stanovništva, autor ukratko obrađuje govor, prezimena i obiteljske nadimke Ogulinsko-modruške udoline (153-169). Govorne osobine njezinih žitelja zasnivaju se na izvornoj čakavskoj podlozi koja je uveliko prožeta elementima kajkavštine i štokavštine, što se potkrepljuje konkretnim primjerima. Nije zaobiđena ni povijesna pozadina, pa se tako i u ovom dijelu knjige susrećemo s Modruškim urbarom kao jezičnim spomenikom davnih vremena. U nastavku se analiziraju prezimena koja su nastala od osobnog imena ili nadimka te ona koja označavaju podrijetlo ili zanimanje, a jednako tako i obiteljski nadimci koji su nastali od osobnih nadimaka, osobnog imena, zanimanja, prezimena ili prema mjestu stanovanja.

Slijede “Rodovi Ogulinsko-modruške udoline po abecednom redooslijedu” (173-310). To je popis svih 148 rodova, upotpunjen preglednim zemljovidima rodovskih zajednica, s osnovnim podacima o svakom prezimenu, rodu i obiteljskim nadimcima (ako ih ima). Autor je s više ili manje uspjeha pokušao proniknuti i u podrijetlo i značenje rodovskih prezimena. Neki su rodovi kroz povijest bili pučki, neki plemeniti, a svi zajedno predstavljaju prilično homogene lokalne skupine s uglavnom višestoljetnim kontinuitetom, koje na različite načine i danas opstojе. To potvrđuju i kratke rodovske povijesti s bilješkama o njihovom postanku i spomenu u raznim

povijesnim izvorima, njihovoj rasprostranjenosti, iseljavanju u SAD itd. Treba dodati da su i mnogi znameniti pojedinci i spomena vrijedni zaslužnici Ogulinsko-modruške udoline i hrvatske povijesti na različite načine pripadali starim rodovima o kojima je ovdje riječ. Dovoljno je spomenuti jednog Milu Magdića koji je pisao o prošlosti Ogulina ili jednog Frana Kurelca koji je skupljao jačke ili narodne pjesme gradišćanskih Hrvata i pritom nije propustio spomenuti da je "starinom Ogulinac a rodom iz Bruvna u Krbavi".

Na kraju knjige nalazi se popis literature (311-315), sažetak na engleskom jeziku (316-317), kazalo naselja (318-325), kazalo prezimena (326-329), bilješka o autoru (331) i sadržaj (333-334).

Ukupno uzevši, autoru je pošlo za rukom dati prihvatljiv i sadržajan povijesni pregled, naročito u onom dijelu koji se odnosi na problematiku stoljetnih iseljavanja iz Ogulinsko-modruške udoline u susjedne i okolne zemlje i posebno u SAD. Posebno je vrijedan i koristan svojevrsni leksikon rodova u drugom dijelu knjige. Znanstveno-popularni pristup temi čini ovu knjigu transparentnom za različite uporabe. Ona se nužno nameće kao referentno obavijesno pomagalo a ujedno i kao mogući poticaj za neka slična istraživanja. Knjigu stoga preporučujemo svim potencijalnim čitateljima, posebno našim iseljenicima s vjerom i nadom da će mnogi u njoj pronaći sebe i svoje korijene.

Željko Holjevac

Mirela Slukan: Kartografski izvori za povijest Triplex Confiniuma.

Cartographic Sources for the History of the Triplex Confinium. Kartographische Quellen zur Geschichte des Triplex Confinium Zagreb, 1999., 160 str.

Posljednjih godina pokrenut je međunarodni istraživački projekt "Triplex Confinium", posvećen znanstvenom istraživanju i primjerenom valorizaciji različitih aspekata novovjekovne povijesti ličko-primorsko-dalmatinsko-bosanskoga dodirnog prostora, između Senja, Zadra, Knina i Bihaća, u kojem su se tada susjecale tri imperijalne sile – Habsburška Monarhija, Mletačka Republika i Osmansko Carstvo – i njihove granice.¹ U okviru tog projekta a u povodu 300. obljetnice Karlovačkog mira, kojim su ustanovljene njihove nove granice i utvrđen prepoznatljivi pojam tromeđe u spomenutom prostoru, održan je 29. listopada 1999. godine znanstveni kolokvij Hrvatskog državnog arhiva i Zavoda za hrvatsku povijest "Kartografski izvori za povijest Triplex Confiniuma" i priređena prigodna izložba u prostorijama Hrvatskog državnog arhiva. Ujedno je tada predstavljena i trojezična publikacija *Kartografski izvori za povijest Triplex Confiniuma. Cartographic Sources for the History of the Triplex Confinium. Kartographische Quellen zur Geschichte des Triplex Confinium* na hrvatskom, engleskom i njemačkom jeziku, koju su zajednički izdali Hrvatski državni arhiv i Zavod za hrvatsku povijest Odsjeka za povijest Filozofskog fakulteta u Zagrebu. Riječ je o katalogu izložbe i studiji koju je

¹ O projektu vidi: Drago Roksandić, "The Triplex Confinium. International Research Project: Objectives, Approaches and Methods", u: Drago Roksandić (ur.), *Microhistory of the Triplex Confinium. International Project. Conference Papers* (Budapest, March 21-22, 1997), Budapest: Institute on Southeastern Europe of the Central European University, 1998: 7-25.

FILOZOFSKI FAKULTET SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

ZAVOD ZA HRVATSKU POVIJEST
INSTITUTE OF CROATIAN HISTORY
INSTITUT FÜR KROATISCHE GESCHICHTE

RAD OVI

32-33

ZAGREB 1999.-2000.

Izdavač
Zavod za hrvatsku povijest
Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

Za izdavača
Neven Budak

Redakcija
Branka Boban
Neven Budak
Mirjana Gross
Franko Mirošević
Iskra Iveljić
Nikša Stančić
Božena Vranješ-Šoljan

Urednički kolegij
Ivo Goldstein
Marijan Maticka
Mario Strecha

Izvršni urednik
Mario Strecha

Adresa uredništva

Zavod za hrvatsku povijest, Filozofski fakultet Zagreb, Ivana Lučića 3
tel. 385 1/ 6120 150, 6120 158, fax. 385 1/ 6156 879

Časopis izlazi jednom godišnje. Izdavanje časopisa sufinancira
Ministarstvo znanosti i tehnologije Republike Hrvatske.

Rješenjem Republičkog komiteta za prosvjetu, kulturu, fizičku i tehničku kulturu SR Hrvatske
br. 6859/1 od 5. X.1982. časopis »Radovi« oslobođen je plaćanja poreza na promet proizvoda.

Časopis je registriran u Ministarstvu znanosti i tehnologije
Republike Hrvatske pod brojem UP-547/2-84-1984.

Naslovna stranica

Iva Makvić

Prijevod sažetaka

Marina Denona-Krsnik (njemački)

Ivo Goldstein (engleski)

Tisak

KRATIS, Vrapčanska 15, Zagreb

Tiskanje završeno u srpnju 2001. godine

Naklada

300 primjeraka

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i sveučilišna biblioteka, Zagreb

UDK 949.75

RADOVI 32-33

/ [uređivački odbor Ivo Goldstein... et al.]. - Zagreb

: Zavod za hrvatsku povijest Filozofskog fakulteta,
1999.-2000. – 520 str. ; 24 cm

– Summaries.

ISBN 0353-295X